

ZAPISKI IN GRADIVO

ČLOVEK, KI SE JE V ZGODOVINO ZAPISAL SAM – PTUJČAN LEOPOLD SCHICKELGRUBER

MARIJA HERNJA-MASTEN

Leta 1981 je završki župnik, gospod Ivan Pučko¹ prinesel v Zgodovinski arhiv v Ptuj nekaj starih listin, ki so jih našli ob adaptaciji hiše v Hrastovcu št. 130 pri Zavrču. Hiši pravijo po domače Bimerova (Wibmer) in je last stanovanjske skupnosti Ptuj. Pri delu so nad podbojem vrat našli kovinsko škatlico, veliko 23 x 15 cm. Bila je dobro zacinanana, da bi listine ostane nepoškodovane. Varno spravljene v skrovališču, so po več kakor 160 letih nepoškodovane prišle na dan naslednje listine:

1. Pregled vinskih letin od 1799 do 1817 (Wein fechsungs – Tabelle); na drugi strani je popis cen za material in plačila delavcem pri gradnji hiše v vinogradu (Material und Arbeitslohn – Preise bey Erbauung des Weingart-hauses)

2. Zapis v obliki kronike, ki obsega enajst strani

3. Grafika po freski iz cerkve Mariahilf v Gradcu Petra de Pomisa iz leta 1661, tisk Johan Kauperz, Gratz 1773. (Wahre Abbildung des wunderthätigen Gnadenbilds Mariahilf bey den BBCCPP Minoriten zu Graetz in Steyermark, alwo alltaeglich volkommene Ablass zu erlangen ist.)

4. Šest bankovcev za nominalne vrednosti 1,2, 5 in 10 goldinarjev

5. Trije izvodi Grater Zeitung iz leta 1818, številka 158 – 3. oktobra, 159 – 5. oktobra in št. 160 – 6. oktobra

6. Vabilo na ples – Ball Anzeige.

»Tako radi se pomudimo pri slikah prejšnjih stoletij, z veseljem poželenjem posežemo po vsaki, še tako nepomembni listini, če le nosi znake starosti. Redke, spoštovanja vredne so kasnejšim lastnikom take listine, ki mu odgovorijo na vprašanja: Kdo je to hišo zgradil? Kaj se je v ekonomskem pogledu nenavadnega dogajalo? Na vsa ta vprašanja želim kasnejšim rodovom v tej listini odgovoriti.«

Tako je zapisal ptujski meščan Leopold Schickelgruber. Iz uvoda njegovega zapisa je čutiti, da je bil človek z izostrenim čutom za dogajanje svojega časa, ljubitelj lepega, predvsem dobrih vin in starin.

Nekako se mu je posrečilo, da se je izognil pogosti napaki ljubiteljskih zapisovalcev zgodovine, ki v preveliki vnemi z zamahom ne večje roke napišejo zgodovino kraja ali kake tematike od neolitika do svojega časa, pri tem

pa se izgubijo, naredijo toliko napak, da je kasneje takšen zapis skoraj neuporaben. Našemu piscu se to ni pripetilo, najbrž se je tega zavedal in je v svoj zapis preprosto ujel utrip svojega časa, dogajanja v svoji širši in bližnji okolici, jih kot kronist zapisal in dodal nekaj dokumentov, za katere je menil, da bodo nekoč imeli takšno izpovedno moč, da bodo dovolj nazorno podkrepili zapisano. Vse to je zapečatil in prepustil času.

Leopold Schickelgruber je bil Ptujčan, rojen 15. oktobra 1772. leta, umrl 7. junija 1843. leta. Za meščana je bil sprejet leta 1795.² Kot pravi sam, je bil njegov oče Benedikt meščanski tesar v deželno knežjem mestu Ptuj in po njem je prevzel tesarsko obrt. Njegova žena je bila Elizabeta, rojena Wisiack, dne 26. 1. 1776, hči takratnega oskrbnika gosposčine.

V Rokopisni zbirki Zgodovinskega arhiva Ptuj je tudi Glavna knjiga dolžnikov in upnikov tesarskega mojstra Leopolda Schickelgruberja iz let 1785 – 1798, v katero je skrbno zapisoval vsa dela, ki jih je izvajal.⁴

Med mestnim magistratom Ptuj in tesarskim mojstrom Leopoldom Schickelgruberjem je bila leta 1809 sklenjena pogodba, s katero je prevzel vzdrževanje velikega dravskega mostu in majhnega mostu čez Grajeno, hkrati je sam dobavljaj tudi les za popravilo, obenem pa skrbel za manjše mostičke.⁵ Nasploh lahko ime tega meščana najdemo še marsikje, saj je imel tudi nekaj slikarskega talenta in je med starejšimi znanimi vedutami najti tudi njegovo iz leta 1792 – pogled na mesto z juga.⁶

Schickelgruberjeva družina je prebivala v hiši levo od Dravske ulice, ki je bila zgrajena leta 1803. V seznamu za dobrodelne prispevke za popravilo cerkve sv. Jurija ga najdemo vpisanega na hišni številki 182, ko je daroval 15 goldinarjev. Kasneje, v seznamu hišnih posestnikov za mesto Ptuj iz leta 1823 – 1824, ki je bil narejen po zapisnikih katastrskega operata kot priloga franciscjskega katastra, se ta številka potrdi. Po skici lahko ugotovimo, da je to hiša v današnji Cankarjevi ulici št. 7.⁸

Vinograd v Zavrču, ki ga je v zapisu opisal, je kupil leta 1799. Leta 1818 je zgradil na mestu, kjer je nekoč stalo staro leseno poslopje, lepo gospodarsko hišo. Hišo je kasneje podedovala njegova hči Anna, ki se je poročila z Francem Wibmerjem, znanim ptujskim medi-

čarjem in svečarjem.⁹

Na starem mestnem pokopališču na Ptuj sem poiskala nagrobnik družine Wibmer; na njem sta zapisani tudi imeni zakoncev Schickelgruber.

Zanimivost tega zapisa je morda tudi v tem, da je zgodovinar in arheolog, rojen Ptujčan, dr. Balduin Saria, nekako izvedel za te zapise, ki so bili v lasti družine Wibmer in jih obdelal v Cillier Zeitung (v članku z naslovom: Aus einem altem Weingarten) leta 1923. V njem pravi:

»Leopold Schickelgruber je zgradil novo hišo leta 1815, nad vrata je dal pod marmorno ploščo vzdati listino o gradnji, »Bauurkunde«. Gospa H. Wibmer, sedanja lastnica, mi je prijazno posodila kopijo tega dokumenta, ki ga v prepisu hranijo v hiši v vinogradu in je v več pogledih zelo zanimiva, zato jo bom objavil.«¹⁰

V svojem zapisu je Schickelgruber podal pregled vinskih letin v svojem vinogradu, cen vina ter drugih pridelkov, cen dela dninarjev, sprememb vrednosti denarja ter učinkov teh sprememb, s poudarkom na cenah kmetijskih pridelkov.

Pa si oglejmo njegove ugotovitve.

O denarju

Po dvajsetletni vojni s Francijo je bila Avstrija prisiljena iz leta v leto povečevati količino papirnatega denarja, ker v oktobru ni bilo več toliko goldinarjev konvencijske veljave, da bi država zmogla bremena vojne. Že v letu 1799 je vrednost papirnatega denarja padla zaradi tega povečanja. Vrednost papirnatega denarja je bila prej enakovredna srebrnemu in kdor je potreboval srebrni denar, je moral že takrat za 100 srebrnih florintov plačati 103 papirnat goldinarje. In v letu 1810 je stalo 100 srebrnih florintov celo 1600 goldinarjev v bankovcih, se pravi 15 krat več. V obtoku je bilo takrat 1600 milijonov papirnatih goldinarjev in sicer samo na takratnem avstrijskem področju, ki je mejilo na jugu na Savo, na zahodu na Beljak, Salzburg in na predel ob Innu, na severu na Saško in Šlezijo ter na vzhodu na Rusijo in Turčijo. Pri takih velikih količinah denarja v obtoku je bila velika draginja. Takrat bi za svoj vinograd, za katerega sem plačal 6100 srebrnih goldinarjev in 40 dukatov dodatka, lahko dobil najmanj 140.000 goldinarjev. To veliko vsoto denarja je državna uprava nenadoma zmanjšala s finančnim patentom, s katerim je po 15. marcu 1811 veljal en papirnat goldinar le 12 krajcarjev, veljati je torej moral za štiri petine manj. Tako znižanje papirnatega denarja je izzvalo nepričakovano hitre spremembe pri vseh cenah domačih produktov, kajti namesto 1600 milijonov goldinarjev naj bi v obtoku ostalo le za 200 milijonov bankovcev. Stare

bankovce so zamenjevali pri državnih blagajnah in namesto teh je prišel v obtok novi papirnat denar z imenom »Einlösungsschein«, ki je bil leta 1818 tu in tam v obtoku, vendar ni imel nikoli od izdaje enako vrednost kakor srebrniki. Tako so na primer za 100 srebrnih goldinarjev plačevali 240 odkupnih vrednotnic. Papirne vrednotnice so imenovali ta papirnat denar, državna uprava je te izterjala vedno znova z davki.

O davkih

Dayki, ki jih plačujemo:

1. Že stoletja obstoječi rustikalni in dominikalni davek, ki je za tretjino povečan

2. Za oskrbo vojakov se plačuje režijski davek za vojsko, »Militairregiebeytrag«

3. Kasarniški prispevek se plačuje za nastanitev vojske in plačevanje obresti

4. Pridobninski davek plačajo vsi, ki se ukvarjajo s kakšno dejavnostjo, »Erwerbsteuer«

5. Obrtni davek, ki ga plačujejo obrtniki v mestih in trgih, »Erwerbsteuer«

6. Davek na dediščine; plačati ga morajo prevzemniki dediščin, »Erbsteuer«

7. Osebni davek, glavarino, plačajo vsi prebivalci mest, ki se ne zadržujejo v mestu le začasno, v višini 30 krajcarjev srebrnikov, »Personalsteuer«

8. Razredni davek, ki služi za odplačevanje državnih dolgov, »Klassensteuer«

9. Deželni davek za vprege, ki ga plačujejo vsi podložniki za opravljanje voženj s priprago, »Vorspannslandsbeitrag«

10. Davek na vino – vinska doklada, ki je znašal leta 1814 za štrtinjak vina 53 goldinarjev, »Weinaufschlag«.

Celotna vsota, ki jo je plačal Schickelgruber za hišo v mestu, vrt blizu Minoritskega samostana ter drugi vrt med Špeharskimi in Ogrskimi vrati, od zemljišča in vinograda v Hrastovcu, je bila v letu 1817 189 goldinarjev in sedem tri četrt (7 3/4) v odkupnih vrednostnicah, v srebru pa še 43 fl in 30 kr.

O vinu

Zelo dobre vinske letine so bile leta 1797, 1802, 1807 in 1811.

Štrtin vina letnik 1811 je stal tri leta kasneje 1500 do 2000 goldinarjev v papirnatem denarju ali 500 do 670 v srebrnikih po takratni vrednosti. Tudi sam sem prodal leta 1818 četrtno letnika 1811 iz svojega vinograda za 6 goldinarjev papirnatega denarja ali za 2 fl 30 kr srebrnikov, kar je bila istovetna vrednost. Cena vina letnik 1811 je bila izstopajoče visoka, še posebej, če primerjamo cene vin leta 1798 in 1799, ko je bila vrednost papirnatega in srebrnega denarja v malem prometu še enaka. Takrat je najboljše vino stalo največ 16

S A U R E R

von dem geschoneten Weine seit meinem Ankauf 1799 des Weingartens von
Leopold Schickelgruber

Jahr		Stück	Jahr		Stück	Jahr		Stück
1799	Saurer Wein	14	1816	Saurer	12	1833	Fünfmal Schauer, sehr schlechter	20
1800	Guter	24	1817	Saurer	36	1834	Mit dem 1812, gleich	96
1801	Saurer	34	1818	Saurer	36	1835	Sehr schlecht, bei d. Uebrigen besser	176
1802	Der Beste unter Allen	44	1819	Guter	34	1836	Zweimal Schauer, erstere	34
1803	Müller	36	1820	Müller	24	1837	Saurer	49
1804	Guter	48	1821	Saurer	22	1838	Müller	34
1805	Felater Schauer	5	1822	Mit dem 1811, gleich	26	1839	Sehr guter	78
1806	Guter	24	1823	Schauer, sehr guter	32	1840	Müller, Dreifach nach Wein	36
1807	Sehr guter	36	1824	Sehr guter	72	1841	Sehr gut u. d. Best. Schauer	72
1808	Guter	44	1825	Zweimal Schauer, sehr guter	18	1842	Müller	96
1809	Saurer	37	1826	Sehr guter	34	1843	Müller	66
1810	Der Beste	64	1827	Sehr guter	32	1844	Sehr d. Sehr feiner Schauer	72
1811	Der Beste nach 1812	32	1828	Zweimal Schauer, sehr guter	64	1845	Müller	36
1812	Müller	120	1829	Sechs Mal Schauer, sehr schlechter	36	1846	Sehr feiner Schauer	66
1813	Schlechter	11	1830	Schauer, sehr guter	43	1847	Sechs Mal Wein	96
1814	Ulo erstere	3	1831	Dreimal Schauer, sehr schlechter	41	1848	Sehr gut	111
1815	Saurer	28	1832	Zweimal Schauer, schlechter	33	1849	Sehr mittel	48

Dokument o vinskih letinah

kr, sedaj stane 2 fl in 30 kr. Razlog za tako visoko ceno je v tem, ker po letu 1811 šest let ni bilo dobre vinske letine in je zato bilo dobro vino iskano.

Vinska letina 1812 je bila zelo obilna, čeprav je bilo vino le srednje kvalitete. Štrtin so v letu 1815 in 1816 prodajali po 550 do 600 papirnatih goldinarjev ali 200 srebrnih. Tabela vinskih letin nam prikazuje, koliko vina je pridelal Schickelgruber v letu 1812. Čudno je bilo, da se prenekateri vinogradnik ni oskrbel s sodi ob tako obilni vinski letini. Zato je moral za en štrtinski sod plačati skoraj več, kakor je takoj po trgatvi dobil za vino s sodom vred. En štrtinski sod je stal 20 goldinarjev papirnih in štrtinjak z vinom vred le 25 do 30 goldinarjev. Le kdo bi si v letu 1812 mislil, da bo prav to vino, ki ste ga lahko kupili za 25 do 30 goldinarjev, vino najboljše kvalitete pa za 40 goldinarjev, nekaj let za tem stalo 550 do 600 goldinarjev. Slabi vinski letini 1813 in 1814 sta pripeljali do tako visokih cen vina. Že v letu 1814 je stal en četrtnik 1812, oplemenitenega z letnikom 1810 2 goldinarja, boljša vina pa so stala celo 3 papirne goldinarje. En četrtnik 1815 in 1816 je

stal goldinar 30 krajcarjev letnika 1817 pa 24 do 30 krajcarjev.

	Leta 1813	Leta 1816
pšenica	4 fl	40 fl
žito, rž	2 fl	36 fl
oves	1 fl 30 kr	20 fl
ječmen	1 fl 45 kr	24 fl

(Cena za eno mersko enoto, ki je bila merik ali mecelj.)

Leta 1814, 1815 in 1816 so bile slabe žitne letine. Ljudje so umirali od gladi, še posebno hribovci, ko niso imeli več koruznih storžev (Kukuruzstengel) in otrobov, da bi iz tega delali moko. Dobri žitni letini 1817 in 1818 pa sta cene žitom ponovno znižali, tako da je stala merica pšenice 6 fl, žito – rž 3 fl 45 kr, oves 2 fl, ječmen 2 fl 15 kr. Tako je marsikateri žitni oderuh, ki si je v letih stiske 1814 in 1815, še bolj pa v letu 1816, nagrabil tisoče in tisoče, moral spomladi 1818 žalostno povesti svojo špekulantsko glavo, kajti v enem letu mu je celoten velikanski dobiček šel k vragu.

Nekaj o Ptuj

Ptuj, stara rimska naselbina, zgrajen že pred našim štetjem, je štel v letu 1818 205 hiš in imel 2134 prebivalcev. Oblast je izvajal magistrat, kjer so bili zaposleni župan, dva izkušena svetnika, tajnik in dva pisarja.

Župan Joseph Carl Neuman je bil leta 1810 zaradi posebnih zaslug za meščane in mesto med francosko invazijo 1809 odlikovan z veliko medaljo.

Meščani so že ob izbruhu francoske revolucije leta 1791 ter kasneje iz nje izišle vojne, kjer so bile vse avstrijske cesarske čete uporabljene proti Franciji, prevzeli v notranjosti mesta vojaško službo in obrambo z lastnim meščanskim korpusom, ki je bil vojaško uniformiran in še vedno obstaja.

Cesar je meščanskemu korpusu zaradi njegove vdane privrženosti izkazal posebno čast, da so lahko svoje oznake nosili v redni vojski.

Stanje invalidov v obeh invalidskih domovih je 742 mož, katerih komandant je višji poročnik.

Od nekoč obstoječih samostanov, dominikanskem, kapucinskem in minoritskem, obstajajo sedaj le še zadnji. Prva dva je modri cesar Jožef II. razpustil.

V mestno cerkev vzdani nagrobniki s svojimi napisi so najboljše pričre o starodavnosti tega mesta. Škoda, da se je izgubila kronika o Ptuj, ki smo jo sestavljali več let. Po pripovedovanju je mesto segalo preko Drave do Hajdine in na levi breg Drave tja do prvih gričev Mestnega vrha. Da to ni samo pravljica, nam pričajo mnogi opečnati zidovi, ki se prikažejo na površje pri oranju na najoddaljenejših zemljiščih. Sarkofagi, ki jih izkopljejo skoraj vsako leto in mnogo zidov, ki so največkrat sezidani iz kremenjaka, na katere naletimo pri kopanju skoraj na vsakem kraju izven mesta.

Kurat Simon Povoden je skrbno zbiral stare napise iz arheoloških ostankov, ki neopaženi ležijo tu in tam po Ptuj in jih je poslal c.k. historiografu dvornemu svetniku Hormaierju, da bi jih razvozlat ter morda kdaj pozneje predstavil javnosti. Mnoge nejasnosti o Ptuj bi razjasnili v Dravi potopljeni kamni, ki sem jih v spremstvu mnogih prijateljev še leta 1798 videl pod vodno gladino. Nenadna sprememba rečnega toka pa je vzela vsako upanje, da bi jih iz njegovih grobov ponovno vrnili v življenje. Vendar obstaja možnost še sedaj, da bi te kamne izkopal, čeprav ležijo sedaj že najmanj 6 do 8 čevljev pod zemljo. Za teh nekaj entuzijastov pa bi bili stroški previsoki, sicer pa mestnih trgovcev te starine ne zanima prav nič.

Če pa bi Drava kdaj ponovno spremenila svoj tok, ter se vrnila v staro strugo, pa se bodo ti kamni, ki so po večini iz belega in črnega marmora ponovno pokazali in jih bo

Grafika freske iz cerkve Mariahilf v Gradcu

mogoče z majhnimi stroški potegniti iz vode.

Veliki marmorni bloki, v katere so vklesane alegorične podobe dajo slutiti, da je na tem mestu stala velika stavba, ki je bila postavljena na lesene pilote, ki potekajo v ravni liniji in se pod vodno gladino vidijo. Ti piloti bodo kasneje pravi kažipot, če ne bo višina stroškov prevelika ter moj opis preslab, da bi bil še po stoletju uporaben. Marmorni kamni ležijo sedaj na travniku veletrgovca Andlingerja 6 korakov navznoter od leve rečne obale, približno 160 klafter navzgor od dravskega mostu, ali 30 korakov više od nasproti stoječega porušenega dominikanskega stolpa.

4. oktobra 1805 je v spodnjem delu mesta od minoritskega trga proti trgu, kjer so mesarske klopi – mesarske stojnice, pogorelo 25 hiš. Ptuj ima poleg Ljubljane prekrasno strelišče. V letu 1801 ga je na novo pozidal gradbeni mojster Peter Wagner, sedaj pa je last trgovca Mathiasa Fridricha, ki ga je v prejšnjem letu kupil za 20.000 fl.

Ptujčani so bili od nekdanj znani kot ljudje vesele narave in celo šest kislih vinskih letin jim ni pokvarilo te veselosti. V času vinske tratgave izgleda, kakor da je mesto izumrlo, kajti vsi hitijo veselih src v haloške vinograde ali pa proti Zavrču in če muzikantje ne pridejo

sami, jih povabimo, da nam igrajo vesele valčke.

V puščavah se vijejo karavane, pri nas potujejo karavane veselih ljudi proti goricam. Prvi se veselijo pitne vode, pri nas pa se mora v kozarcih lesketati dobro vino. In če kdo kljub vsemu ostane kisle volje in samo ždi v kotu – spada med bedake.

Že tri leta vlada mir in iskrica upanja je v nas, da bo eno naslednjih let dalo tudi izvrstno vinsko letino.

Pripisana je napitnica ter podpisi:

Leopold SCHICKELGRUBER, tesarski mojster, star 46 let

Elizabeth SCHICKELGRUBER, stara 42 let

Anton SCHICKELGRUBER, roj. 5. aprila 1801

Anna SCHICKELGRUBER, roj. 28. avgusta 1808

Franc DUCHATSCH, dr. prava, rojen na Ptuj 19. oktobra 1788,

Joseph LIDIMIGG, meščanski milarski mojster, stanujoč na h. št. 187

Anton WAGNER, meščanski gradbeni mojster, rojen v Celju leta 1790

Michael MUCHOUNT, meščanski kamnoseški mojster, rojen 7. novembra 1772

Catharina ZISTLER, rojena 18. aprila 1796

Anna v. LEUZENDORF, sestra žene SCHICKELGRUBERJA, roj. WISIACK.

O hiši in vinogradu v Zavrču

Leta 1799 je Schickelgruber kupil posest v Halozah v Zavrču. V letu 1815 je na mestu, kjer je nekoč stalo staro leseno poslopje, zgradil novo stanovanjsko hišo. Na njej je napis, ki govori, da je bila gostoljubnost te hiše aksiom. Ob potki proti vinogradu je križ s podobno sv. Leopolda, Elizabete in Ane. Na zgornjem delu pa je zidana niša s fresko sv. Urbana, zaščitnika vinogradnikov; oboje so zgradili leta 1818. »Stari Grki so častili Bakhusa, torej si ne smemo dovoliti, da bi čaščenje in hvaležnost v našem času izginila«, je zapisal lastnik.

V letu 1823 je dokupil še del posesti od Thomasa Preloga iz Gajevcev, ter tako povečal in zaokrožil posestvo.¹¹ Hkrati je skrbno pričel zapisovati vinske letine in dogodke v svojem vinogradu. Tabela vinskih letin, ki je bila vzdana v hiši, je vodena do leta 1817. Evidenco je vodil naprej, saj hranijo v muzeju original iz te iste hiše,¹² lepo okrašen in uokvirjen, s podatki do leta 1849. Naš original ima za mero cel štrtin (l. 1779 pridelek 7 štrtinov), na onem iz muzeja pa je mero pol štrtinjaka (pridelek 1779 je 1 4 pol štrtinov), sicer pa se podatki do leta 1817 ujemajo.

Material in plačilo za delo ob gradnji hiše je stalo:

Štrtin apna 10 fl, pol štrtina peska 1 fl,

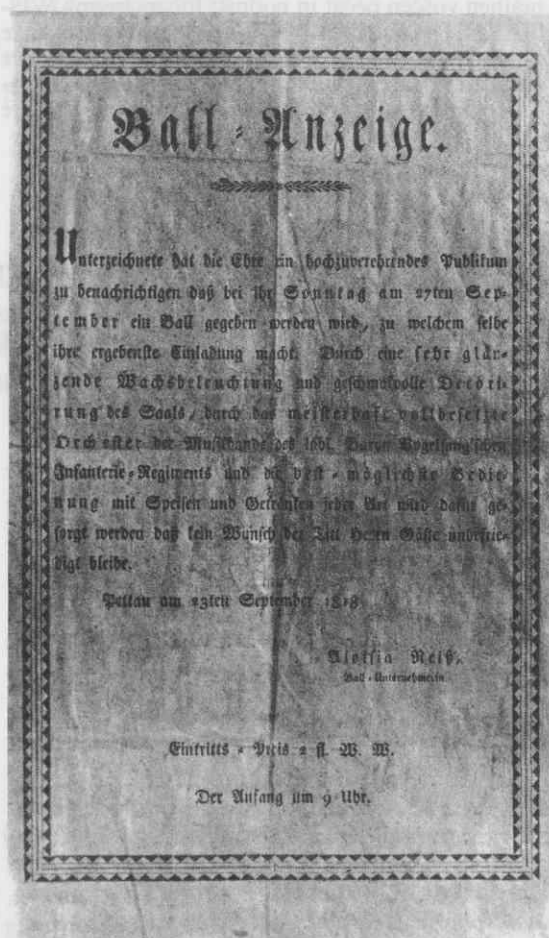
klafter kamna 6 štrtinov. Tesarska in zidarska dela brez hrane 1 fl 30 kr, hrana se je plačala posebej, plača dninarja je bila 36 kr brez hrane.

Cela zgradba je stala 20.000 fl v papirnatih vrednotnicah, ali po takratni vrednosti papirnatega denarja 7.000 goldinarjev v srebru. Zanimivo je, da pri gradnji te hiše zidarji in tesarji niso popili niti enega litra vina. Zakaj? Prav gotovo ne zaradi skoposti mojstra, temveč, ker v kleti ni bilo niti kaplje vina.

Vabilo na ples

To je tiskan plakat na rdečem papirju (24 x 39 cm). V prevodu pa se glasi:

»Podpisana si štejem v čast, da lahko obvestim cenjeno občinstvo, da bom v nedeljo 27. septembra priredila bal in vas vabim, da se ga udeležite. Bogato dekorirana dvorana bo razsvetljena z voščeniimi svečami. Zasedba orkestra bo odlična, saj bodo igrali godbeniki infanterijskega regimenta barona Vogelsanga. Da ne bo ostala nobena želja spoštovanih gostov nepotešena, bomo poskrbeli za jedajo in pijačo ob najboljši postrežbi. Pričetek ob 9. uri. Ptuj, 23. septembra 1818.« Podpisana je

Vabilo na ples

Aloisia NEISS,¹³ prirediteljica bala. Vstopnica je bila 2 goldinarja dunajske veljave.

Najbrž si je avtor predstavljal, da bodo nekoč našli njegove zazidane dokumente. V tistih časih je bila modna muha, da so bogati lastniki vgrajevali najrazličnejše dokumente in predmete v svoje hiše, vendar je le našemu meščanu Schickelgruberja uspelo, da se je zapisal v zgodovino. Njegova tiha želja, da bi o njegovih zapisih zvedelo čim več ljudi, je tako izpolnjena.

OPOMBE

1. Že leta 1981 smo gradivo dobili od župnika Ivana Pucka in se mu na tem mestu še enkrat lepo zahvaljujemo. In zakaj ga objavljamo šele sedaj? Ko sem ugotovila, da je kopija kronike l. 1923 že objavil dr. Balduin Saria, sem že pripravljeni tekst odložila. Po premisleku pa sem sklenila, da ga bom kljub vsemu objavila, glede na to, da večina mlajših bralcev ne posega po starejših objavah, še posebej, če so v tujem jeziku — 2. Zgodovinski arhiv Ptuj (dalje ZAP), Rokopisna zbirka, sign. R-30, Vpisna knjiga meščanov mesta Ptuja 1684-1917 — 3. ZAP, Rokopisna zbirka, Urbarji gosposčine Hrastovec, sign. Hu-6 Prepis temeljnega urbarja gospodstva Hrastovec, komisijsko sestavljenega leta 1715 (Abschrüftliches Stockurbarium), na zadnji strani majhen voščen pečat in podpis: Johan Joseph WIS-SIÄKH INBILIRT K. K. Kreis Secretarius, ki je prepisal urbar. To je bil oče Schickelgruberjeve žene Elizabete Wisiack in njene sestre Anne, poročene von Leuzendorf, ki nastopa na koncu kronike

kot priča — 4. ZAP, Rokopisna zbirka, sign. R-51, Glavna knjiga tesarskega mojstra Leopolda Schickelgruberja 1785 - 1798 — 5. ZAP, Fotokseroteka, šk. 62, pogodbe 1788 - 1813 : 9 - 21, Pogodba med magistratom Ptuj in Schickelgruberjem z dne 22. 4. 1809 — 6. Iva in Jože Curk: Ptuj, Ljubljana 1970, str. 152. Original vedute hrani Štajerski deželni arhiv v Gradcu v zbirki risb in fotografij - Pettau — 7. ZAP, Arhiv mesta Ptuja, škatla 26., mapa 69, ovoj 216. Prispevki za renoviranje župnije Sv. Jurija 1809 - 1837 — 8. ZAP, Katastrski načrt mesta Ptuja iz 1824, original v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu — 9. Župnijski urad Sv. Jurija, poročna matična knjiga 1785 - 1837, dne 16. oktobra 1826 sta se poročila Anna Rosalia Schickelgruber, stara 18 let in Franz Wibmer, sin ptujskega medicarja — 10. Študijska knjižnica Celje, Cillier Zeitung, Nr. 31/Donnerstag den 19. april 1923, 48 Jahrgang: Aus einem alten Weingarten Von Dr. Balduin Saria - Beograd, Nr. 34/Sonntag den 29. April 1923, 48 Jahrgang: Ueber Pettau (II. Teil des Schickelgruberschen Handschrift) von Dr. Balduin Saria - Beograd — 11. ZAP, Stara zemljiška knjiga, sign. 1197, Zavrč Nr. 3 - Berggrundbuch der Herrschaft Sauritsch, folio 5/6. Del dokupljene zemlje je meril 1096 klafter — 12. Pokrajinski muzej Ptuj. Fototeka kulturno zgodovinskega oddelka, fotografije tabel Schickelgruberja in Wibmerja — 13. Aloisia Neiss, je po smrti svojega moža Heinricha Straussa postala lastnica gostilne oziroma kavarne v hiši št. 65 (hotel Osterberger - Prešernova). V spomin na svojega moža ga je pomenovala Zum goldenen Strauss - Pri zlatem noju. Kristina Šamperl Purg: Hotel Zlati noj, Tednik XL III, št. 16, 26. 4. 1990 — 14. Gradivo je uvrščeno v ZAP v zbirko Varia, šk. št. 12, ovoj 194.

UKINJENA DRUŠTVA, ORGANIZACIJE IN ZVEZE LJUTOMERSKEGA OKRAJA

MARTA RAUTER-NOVAK

Ljutomerski okraj je tik pred drugo svetovno vojno obsegal 42,5 kvadratnih kilometrov, to je približno območje, ki ga danes pokrivata občini Gornja Radgona in Ljutomer. 41.381 prebivalcev, po štetju iz leta 1931, je prebivalo v 215 naseljih, ki so bila organizirana v 12 občinah. V okraju sta delovali 2 državni meščanski šoli, 2 občinski strokovni nadaljevalni šoli in 23 ljudskih šol.

Ker je družabno in društveno življenje ljutomerskega okraja v obdobju med obema vojnama še dokaj neraziskano, skuša prispevek opozoriti le na njegovo izredno pestrost, ki zahteva temeljitejšo zgodovinsko-sociološko obravnavo, pri tem pa nam kot vir lahko služi Uradni list ukinitvenega komisarja za društva, organizacije in zveze, katerega je izdajal Ukinitveni komisar za društva, organizacije in zveze v obdobju od leta 1941 do 1943 ter s

tem v zvezi nastali fond z naslovom: Ukinitveni komisar za društva, organizacije in zveze, ki ga hrani Pokrajinski arhiv Maribor.

Objavljeni seznam ukinitvenih društev, organizacij in zvez (dalje: organizacij) za ljutomerski okraj je sestavljen iz dveh delov. V prvem delu najdemo poleg zaporedne številke in tipa organizacije še indeks krajev, v katerih je tip organizacije deloval, ter delovodno številko ukinitvenega postopka, saj v dosjeju najdemo poleg posebnega vprašalnika (organiziranost, število članov, vodilni kadri organizacije, pomenenje v premičnihih in nepremičninah...) še odločbe o ukinitvi, tu in tam pravila ali kake druge finančne akte, predvsem pa račune. V drugem delu pa je krajevni indeks, številke na desni strani pa pomenijo zaporedne številke tipov organizacij.